

Ką tėvai ir vaikai turi žinoti apie smurtą

Patyčios ir smurtas - tai agresyvus elgesys, nukreiptas į kitą žmogų, siekiant jam suteikti fizinį ar psichologinį skausmą. Patyčios – tai: kabinėjimasis, pravardžiavimas, erzinimas, stumdymas, mušimas, pinigų atiminėjimas; daiktų atiminėjimas ar gadinimas, apkalbos, ignoravimas, gąsdinimas. Engimą galima įvardinti kaip centrinį veiksma tyčiojimosi procese, kuriame priekabautojas tikisi patirti triumfą ar malonumą kitą žeidamas ar sukeldamas jam diskomfortą. Patyčių procese ypač svarbus galios disbalansas: auka visada pasižymi mažesne socialine galia nei jos engėjas. Patyčios dar gali būti įvardijamos kaip tyčiojimas - „sąmoningas vieno vaiko ar grupės nuolat kartojamas gąsdinantis priekabiavimas ar fiziniai veiksmai prieš vaiką, kuris nepajėgus apsiginti“.

Smurtas gali būti:

- **fizinis** (mušimas, stumdymas, spardymas, deginimas, kandžiojimas, smaugimas, žnaibymas, badymas ir pan. Gali būti sunkūs sužalojimai, smegenų sutrenkimai, kaulų sulaužymai, vidinių organų sužalojimai).
- **seksualinis** (suaugęs liečia, glosto, bučiuoja intymias vaiko vietas, verčia vaiką liesti intymias suaugusiojo vietas arba vaiko akivaizdoje pats liečia savo intymias vietas, rodo vaikui pornografinius filmus ar žurnalus, kiša pirštą ar daiktą į vaiko makštį ar išangę, verčia vaiką stebėti lytinį aktą arba pats lytiškai santykiauja su vaiku; vaikai įtraukiami į prostituciją, prekybą vaikais, fotografuojami ar filmuojami nuogi ir pan.).
- **psichologinis** smurtas (tai tyčiojimas iš vaiko, žodinis agresyvus elgesys, žeminimas, gąsdinimas, vertimas jaustis kaltam, nuolatinis blogos savijautos sukėlimas, parodymas, kad vaikas nėra mylimas).
- **vaiko nepriežiūra ir apleistumas** (neduoda valgyti, nenuperka drabužių, palieka vaikus ilgam laikui vienus be priežiūros, verčia vaiką atlikti pagal jo jėgas ir amžių per sunkius namų ruošos darbus, nepakviečia gydytojo, kai vaikas serga, nenuperka vaistų).

Kaip atpažinti, kad vaikas mokykloje patiria patyčias ir smurtą

- Vaikas nenori eiti į mokyklą.
- Bijo vienas eiti į mokyklą ir iš jos.
- Vaikas skundžiasi skausmais (galvos, pilvo), jam svaigsta galva, pykina, gali pradėti naktį šlapintis.
- Sutrikęs miegas, nėra apetito.
- Atsiradęs agresyvumas sau ir kitiems.
- Atsiranda keistos, neįprastos reakcijos: užsidengia galvą, kai norite paglostyti, išsigąsta riksmo ar vaiko verksmo, nenusirengia drabužių, slėpdamas žaizdas ar mėlynės ant kūno.
- Vaikas atsiriboja nuo visų, užsislendžia savyje.
- Įsitraukia į rizikingas veiklas: vagystės, važinėjimas dideliu greičiu, petardų sprogdinimai, naktiniai žygiai su įtartinais draugais.
- Pradedą svaigintis įvairiais kvaišalais.

Pastebėję šiuos požymius, tėvai turi būti atviri ir jautrūs, kalbėtis su savo vaiku, išklausti ir kartu aptarti, kaip reaguoti į šias situacijas. Reiktų skatinti vaikus pranešti apie smurtą ar patyčias žmonėms, kuriais pasitiki, nes kitaip skriaudėjai nesustos. Yra vaikų, kurie mano, kad yra „neutralūs“, jei jie „nesikiša“, kai jų bendraklasiai tyčiojasi iš kurio nors vaiko. Tačiau kai

tyčiojamasi, nėra neutralios pozicijos. *Nieko nedaryti matant patyčias reiškia pritarimą smurtautojui.* Smurtautojai jaučiasi dar geriau, kai visi jų bijo. Jis tyčiojasi tol, kol mano, kad visi kiti jam pritaria. *Būtina smurtautojus skųsti.* Jiems paranku sakyti, kad skųstis gėda ir skundikų niekas nemėgsta. Iš tikrųjų nemėgsta smurtautojų, tačiau apie juos galime sužinoti tik tuomet, kai nukentėjusysis pasako, kas vyksta.

Ko tėvai gali išmokyti vaikus, kad apsisaugotų nuo patyčių ir smurto

- Kalbėkite su vaikais apie tai, kas yra asmeninis saugumas, kam jis reikalingas.
- Drąsinkite vaikus kalbėti apie tai, kas nesiseka, nes tai leis vaikui žinoti, kad tėvai myli ir priima tokį, koks yra, nepaisant kas būtų nutikę.
- Kalbėkite apie tai, kad kiekvieno žmogaus kūnas priklauso tik jam. Niekas neturi teisės jo liesti, skaudinti ar žeisti.
- Pasakykite, jog žinote, kad vaikas nėra kaltas, jeigu jį kažkas skriaudė, mušė.
- Būkite vaikui tuo suaugusiu žmogumi, kuriam galėtų pasipasakoti apie patiriamą skriaudą.
- Kalbėti apie tai, kad vaikas, patiriantis smurtą nėra atsakingas už smurtautojo elgesį.
- Padėkite vaikams užpildyti sąrašą, kuris gali praversti tada, kai vaikas pasijaučia nesaugus: trys draugai, kuriais galiu pasitikėti; trys suaugę žmonės mokykloje, kuriais galiu pasitikėti; trys šeimos nariai, kuriais galiu pasitikėti; žaislai ar dienoraštis – kuo galiu pasitikėti.
- Mokykite savo vaiką ieškoti pagalbos. Nelikite smurto ir patyčių situacijoje vieni. Jeigu smurtas, patyčios patiriamos mokykloje praneškite apie tai auklėtojui, socialiniam pedagogui ar kitam mokyklos darbuotojui, kuriuo pasitikite.

Tėvai turi prisidėti kuriant saugias mokyklas

Akivaizdu, kad vaikams trūksta tėvų dėmesio. Tėvai dažnai teisinasi, kad jie daug dirba, pervargsta, todėl mažai dėmesio skiria savo vaikams. Dar liūdniau, jeigu vaiką augina vienas iš tėvų (kai tėvai išsiskyrę arba vienas jų dirba užsienyje). Didesnių problemų iškyla ir tuomet, kai į užsienį išvykę dirbti tėvai savo atžalas palieka seneliams. Aišku, kad vaikai lieka be tinkamos priežiūros. Tuomet problemos paastrėja. Daugybė pavyzdžių rodo, kad vaikai po tėvų skyrybų, arba išvykimo dirbti į užsienį pasikeičia neatpažįstamai: tampa agresyvūs, pikti ir nejautrūs kitam. Mokykla negali atstoti nei tėčio nei mamos. Nors kai kurie tėveliai to norėtų. Vaikui reikia, kad jį išklaustytų ir išgirstų bei patartų artimas žmogus, o ne tik klasės auklėtojas ar socialinis pedagogas.

Tėvai turi prisidėti kuriant saugias mokyklas!

- Aptarkite su savo vaiku mokyklos disciplinos tvarką. Parodykite, kad gerbiate mokyklos vidaus tvarkos taisykles, mokytojus, auklėtojus ir padėkite vaikui suprasti, kodėl reikia elgtis būtent taip.
- Įtraukite savo vaiką į tinkamo elgesio namie taisyklių kūrimą.
- Kalbėkite su savo vaiku apie prievartą, agresiją, kurią jis mato per televiziją, vaizdo žaidimuose, mokykloje ir pan.
- Padėkite savo vaikui suvokti agresyvaus elgesio padarinius, žalą.
- Mokykite savo vaiką spręsti problemas ne smurtu.
- Atkreipkite dėmesį į bet kokį savo vaiko elgesį, keliantį nerimą.
- Būkite atviri bendraudami su savo vaiku.
- Išklauykite savo vaiką, jei jis dalijasi savo rūpesčiais.

- Būkite įsitraukę į savo vaiko mokyklos gyvenimą, bendraukite su jo mokytojais, bei kartu spręskite problemines situacijas išklausanči abi puses, lankykitės susirinkimuose.
- Nuolat palaikykite santykius su vaiko klasės auklėtoju.

Svarbu bendradarbiauti su mokykla ir kitais tėvais. Kai tėvai žino, kokia situacija klasėje, problemą galima pastebėti labai anksti ir imtis ją spręsti greitai bei efektyviai. Kokiam vaidmenyje bebūtų vaikas – skriaudėjo, nukentėjusiojo ar stebėtojo – pagrindinė tėvų funkcija, sprendžiant patyčių situaciją – tai tinkamas mokyklos darbuotojų informavimas.

Kur kreiptis patyrus prievartą?

- Jei smurtas ir patyčios patiriamos mokykloje, apie tai turėtų sužinoti klasės auklėtojas, mokyklos socialinė pedagogė, administracija, kurie visada pasiruošę padėti spręsti iškilusias problemas.
- Ukmergės pedagoginė psichologinė tarnyba tel.(3-40) 61888
- Vaiko teisių apsaugos tarnybos (veikia kiekviename mieste; sąrašas interneto puslapyje www.socmin.lt)
- Policija (tel. 02 arba 112)
- Psichologinės pagalbos telefonas VAIKŲ LINIJA 8 800 11111 . Taip pat tėvai gali rašyti laiškus Vaikų linijos specialistams norint pasitarti dėl situacijų, susijusių su patyčiomis adresu info@bepatyciu.lt Laiške reiktų nurodyti informaciją apie tai, kas jau buvo daryta, mėginant spręsti situaciją, kokių veiksmų jau buvo imtasi, kas pasiteisino/nepasiteisino.
- Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga (el.paštas vaikams.lrs.lt, interneto adresas www.vaikams.lrs.lt)
- Paramos vaikams centras (interneto adresas www.pvc.lt, el. paštas pvc@pvc.lt)
- Saugaus vaiko centras (interneto adresas www.saugus-vaikas.lt, el.paštas svcentras@takas.lt)
- Psichologinės pagalbos telefonas JAUNIMO LINIJA 8 800 28888

Parengė socialinė pedagogė
Irmina Balsienė